

Baalfilm (1934–1955)

Filmovou společnost Baalfilm založil v Olomouci v květnu roku 1934 Ing. C.¹⁾ Bohuslav Krátký.²⁾ Zpočátku malá regionální výrobní krátkých reklamních, propagačních a kulturních filmů se díky podnikatelským schopnostem nedostudovaného inženýra, bankovního úředníka a obchodního zástupce filmové půjčovny vyvinula v jednu z nejúspěšnějších filmových společností v oblasti produkce krátkých, především reklamních filmů.³⁾

V roce 1936 společnost, kterou zpočátku personálně tvořili pouze manželé Krátcí, přesídlila do Prahy, kde si na Václavském náměstí č. 17 pronajala dvě kancelářské místnosti, které užívala až do vynucené likvidace jako hlavní sídlo. Po celé období své existence Baalfilm prosperoval, přičemž

Bohuslav Krátký šikovně využíval svého úvěru u České průmyslové banky a posléze Živnostenské banky. V roce 1941 společnost zaměstnávala pět, v roce 1943 již 19 pracovníků (z toho čtyři až pět obchodních zástupců).⁴⁾ Mezi stálé zaměstnance patřili i režisér Jiří Krejčík (v Baalfilmu působil jako umělecký spolupracovník v dramaturgickém oddělení), režisér a scenárista Karel Baroch, produkční a ředitel Karel Čadan či Krátkého příbuzní scenárista a vedoucí dramaturgického oddělení Přemysl Václav Povondra a jeho manželka a kreslířka krátkých filmů Věra Životská-Povondrová.⁵⁾ Krátký se staral o dobré vztahy a příjemnou atmosféru na pracovišti. Pravidelně od roku 1942 vydával tzv. Nařízení,⁶⁾ v nichž

- 1) Titul Ing. C., tj. inženýr kandidát, označuje studenta inženýrského studia. Bohuslav Krátký složil v roce 1928 první státní zkoušku oboru strojního inženýrství a elektroinženýrství. Studium však nedokončil. Státní oblastní archiv Praha (dále jen SOA Praha), fond Krajský soud obchodní (dále jen f. KSO), spis sign. A XXXII-196, fol. 4–5.
- 2) Zdeněk Štábla, *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 3/2. Praha: ČSĚÚ 1990, s. 423–424. Do známkového rejstříku u olomoucké živnostenské komory si Krátký nechal zapsat ochrannou známku „Baalfilm“ pro filmy. SOA Praha, f. KSO, spis sign. A XXXII-196, fol. 13.
- 3) Dle hodnocení jistého Ing. Solara, údajně známého odborníka na reklamní filmy, byla produkce Baalfilmu v roce 1943 na evropské úrovni. Archiv České národní banky (dále jen AČNB), fond Česká průmyslová banka v Praze (dále jen f. ČPB), karton 78, spis 7, bez foliace (dále jen 78-7).
- 4) AČNB, f. ČPB 78-7. AČNB, fond Živnostenská banka v Praze (dále jen f. ŽB), karton 7210, spis 1, bez foliace (dále jen 7210-1).
- 5) Národní filmový archiv (dále jen NFA), fond Baalfilm, inv. č. 8, pag. 38; inv. č. 10; inv. č. 13; inv. č. 15. NFA, fond Českomoravské filmové ústředí (dále jen f. ČMFÚ), inv. č. 352, složky Baroch Karel, Čadan Karel, Krejčík Jiří, Povondra Přemysl Václav, Životská-Povondrová Věra.
- 6) Nařízení se bohužel dochovalo ojedinele, např. č. 12 z 1. dubna 1943 je součástí AČNB, f. ŽB, 7210-1.

informoval všechny zaměstnance a příznivce společnosti o veškerém dění v Baalfilmu včetně významných osobních událostí zaměstnanců. Později vycházel firemní časopis *Náborový film*.⁷⁾ Pro zaměstnance Krátký zřídil podpůrný fond, podporoval jejich sportovní aktivity, zřídil závodní knihovnu a pořádal společenské večery s kulturním programem. Údajně měli zaměstnanci dokonce podíl na výnosu společnosti.⁸⁾

V souvislosti se vzrůstajícím počtem zakázek postupně vzniklo několik oddělení společnosti — technické, dramaturgické, produkční či oddělení pro kreslené filmy. Také provozní místnosti bylo třeba rozšířit. V Kanálské 11 na Praze XII bylo od roku 1943 situováno skladiště rekvizit a v Růžové 16 na Praze II sídlila od roku 1944 účtárna. Ještě v roce 1942 využíval B. Krátký svůj soukromý byt (Skořepka čp. 355, Praha I) jako občasný ateliér. Od 1. dubna roku 1943 si Baalfilm pronajal ateliér v Praze-Hodkovičkách čp. 73, který nechal adaptovat na filmový ateliér vybavený zázemím pro filmaře i personál (vč. společenské místnosti), dílnami (stolařská, strojnická, malířská a natěračská) a provozními kanceláři. Doposud filmy Baalfilmu vznikaly v Barrandovských ateliérech, v červnu roku 1943 bylo zahájeno natáčení ve vlastním filmovém ateliéru v Hodkovičkách. Krátký měl v úmyslu jej i pronajímat dalším spo-

lečností, zájem projevil např. Nationalfilm. Údajně zde Krátký provozoval i zahradní restauraci s velkým sálem.⁹⁾

Již od počátku byla činnost společnosti zaměřena především na výrobu reklamních neboli náborových filmů propagujících výrobky a produkty různých továren, podniků, živnostníků, nakladatelství, svazů a půjčoven, a to nejen z oblasti Československa či Protektorátu, nýbrž i ze zahraničí.¹⁰⁾ Dále se společnost s podporou ministerstva školství zabývala výrobou kulturních filmů, s nimiž se účastnila přehlídek krátkých filmů a festivalů. Za film *KRAJ STŘÍBRNÝCH HOR* získal Baalfilm na II. Filmových žních v roce 1941 cenu pražského kina Světozor. Tyto filmy pak Baalfilm prodával půjčovnám či přímo pronajímal jednotlivým kinům.¹¹⁾ Krátkého nejvyšší metou bylo natočení celovečerního historického filmu, na kterém údajně pracoval v období okupace, ovšem nebylo mu dopřáno jej dokončit.¹²⁾ Na výrobu filmů si Krátký najímal dle potřeby režiséry (např. Jiřího Lehovce, Václava Binovce či Jana Kavana)¹³⁾ a herce (např. Theodora Pištěka, Františka Černého, Járu Kohouta, Vlastimila Brodského či Jiřího Sováka),¹⁴⁾ případně režii pověřil někoho ze stálých zaměstnanců. Scénáře byly dílem pracovníků dramaturgického oddělení. Krátkých dodacích lhůt a snížení nákladů na výrobu filmů

7) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 23.

8) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 187, fol. 29. Po skončení 2. světové války Krátký též dokazoval národní uvědomění celé své rodiny mj. tvrzením, že zaměstnával vždy jen národnostně spolehlivé Čechy, že aktivně podporoval národní odboj (např. záškodnický oddíl Čechy) a německým úřadům nepohodlné osoby (Verner Forman, MUDr. V. Beneš). NFA, f. Baalfilm, inv. č. 187, fol. 29–33, 43–46, 210.

9) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 8, pag. 41; inv. č. 21; inv. č. 22. AČNB, f. ČPB, 78-7. AČNB, f. ŽB, 7210-1.

10) Informace o zadavatelích zakázek a vyrobených reklamních i dalších krátkých filmech lze vysledovat především ve fondu Baalfilm. NFA, f. Baalfilm, inv. č. 8, 26–84, 142–155. Dále také v seznamech pohledávek společnosti, viz AČNB, f. ČPB, 78-7. AČNB, f. ŽB, 7210-1.

11) Z. Š t á b l a, c. d., sv. 4, s. 272, 295. AČNB, f. ČPB, 78-7. AČNB, f. ŽB, 7210-1.

12) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 187, fol. 66.

13) NFA, f. ČMFÚ, inv. č. 352, složka Jiří Lehovce. NFA, f. Baalfilm, inv. č. 8, pag. 42. Online: <<http://www.filmovyprehled.cz/film/395990/stin>>, <<http://www.filmovyprehled.cz/film/395958/pulnocni-sen>>, <<http://www.filmovyprehled.cz/film/395970/pet-strycu>>, <<http://www.filmovyprehled.cz/film/395971/zahadny-host>>, [vše cit. 20. 6. 2016].

14) NFA, f. ČMFÚ, inv. č. 358, složka Černý František. Online: <<http://www.filmovyprehled.cz/film/395971/zahadny-host>>, <<http://www.filmovyprehled.cz/film/395958/pulnocni-sen>>, <<http://www.filmovyprehled.cz/film/395970/pet-strycu>>, <<http://www.filmovyprehled.cz/film/395989/bohema>>, [vše cit. 20. 6. 2016]. AČNB, f. ŽB, 7210-1.

Krátký dosáhl založením rozsáhlého a přehledně uspořádaného archivu osvětlených filmů. Promyslený byl i odbyt filmů a plány do budoucnosti včetně možnosti obchodování s cizinou po skončení války.¹⁵⁾ Všechny tyto kroky byly jistě příčinou úspěšného rozvoje společnosti.

Téměř deset let fungovala společnost jako neprotokolovaná, než Krátký dne 6. ledna roku 1944 požádal o zápis Baalfilmu do obchodního rejstříku, vedeného u Krajského obchodního soudu v Praze. Společnost, jejímž předmětem podnikání byla „výroba krátkých reklamních a propagačních filmů normálního formátu (tj. těch filmů, jejichž délka v úpravě určené předvádění nepřesahuje 1500 m a které jsou vyrobeny za úplaty na objednávku třetí osoby)“, byla do obchodního rejstříku zapsána 4. února téhož roku. Dne 28. února byl předmět podnikání adekvátně rozšířen o „provoz filmových ateliérů v Praze-Hodkovičkách v Zátíší“.¹⁶⁾ Co se týče ekonomického provozu, bylo Krátkému ze strany bank často vytýkáno nedostatečně vedené účetnictví a prodlevy v předkládání bilancí za kalendářní rok. Přesto společnost množila svůj majetek, který byl ovšem z velké části tvořen hodnotným archivem filmů a filmovým ateliérem.¹⁷⁾

Rok 1945 zbrzdil Krátkého slibně se rozvíjející podnikatelskou aktivitu. Počátkem června bylo společnosti na základě dekretu Ministerstva informací o zestátnění filmové výroby nařízeno dočasné ukončení činnosti.¹⁸⁾ V červenci téhož roku došlo k předání veškerého majetku Baalfilmu včetně archivu filmů a filmových ateliérů do rukou komise, již vedl Jiří Lehovec. Krátký vzápětí podal odvolání Zemskému národnímu výboru

proti tomuto jednání s odůvodněním, že zestátnění by se nemělo týkat reklamního filmu.¹⁹⁾ Několik let poté se Krátký dožadoval zprvu navrácení, později alespoň proplacení zabaveného majetku, jehož hodnotu odhadoval na 1,5 milionu Kčs. Vyrábět a prodávat reklamní filmy a nově i reklamní diapozitivy mohla společnost Baalfilm pod dohledem cenzury ještě do konce 40. let 20. století, ovšem svůj bývalý ateliér si musela pronajímat.²⁰⁾

Podnikatelskou aktivitu Krátkého bylo obtížné utlumit. Dne 29. března roku 1946 získal dva živnostenské listy, které jej opravňovaly podnikat v oblasti „zprostředkování nábory v biografech“ a „obchodního zastoupení s filmovými a televizními přístroji a příslušenstvím“.²¹⁾ Nedlouho poté své aktivity rozšířil i na oblast částečně mimo filmový průmysl, tj. o „zahraniční obchod se zbožím skleněným, bijouterií, galanterií a potřebami pro filmový průmysl“, jak zní předmět podnikání uvedený v živnostenském listě z 3. května 1946.²²⁾ Od 1. ledna roku 1947 byla v platnosti smlouva Baalfilmu se Státní výrobnou filmů na výhradní prodej náborových a hospodářských filmů v ČSR i v zahraničí.²³⁾ Taktéž na rok 1948 měl Baalfilm smlouvu s Krátkým filmem Československého státního filmu na distribuci propagačních a reklamních filmů.²⁴⁾

Dne 3. března 1948 byla na společnost Baalfilm poprvé uvalena národní správa. Stalo se tak na základě požadavku znárodnění soukromých podniků, který vyplynul z jednání celostátního sjezdu odborů a závodních rad, konaném 22. března 1948 v Praze. Znárodnění mělo zamezit majitelům podniků v narušování hospodář-

15) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 24.

16) SOA Praha, f. KSO, spis sign. A XXXII-196, fol. 1–11, 15, 18.

17) AČNB, f. ČPB, 78-7. AČNB, f. ŽB, 7210-1.

18) Filmové podnikání bylo posléze vyhrazeno státu dekretem prezidenta republiky č. 50 ze dne 11. srpna 1945.

19) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 187, fol. 28–29.

20) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 187. AČNB, f. ŽB, 7210-1. Z. Š t á b l a, c. d., sv. 3/2, s. 424.

21) SOA Praha, f. KSO, spis sign. A XXXII-196, fol. 21–22.

22) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 184.

23) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 7. Z. Š t á b l a, c. d., sv. 3/2, s. 424.

24) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 187, fol. 167.

ského života nově budovaného státu. Vykonavatelé národní správy v Baalfilmu byli jmenováni Jan Hoffmann, Antonín Slánský a Bohumil Ryšavý. Dne 29. dubna 1948 byla národní správa zrušena s odůvodněním, že Baalfilm nepatří mezi podniky, kde by hrozila zpronevěra.²⁵⁾ Koncem roku 1948 si Krátký ještě stihl zaregistrovat u Obchodní a živnostenské komory ochrannou známku ve znění: „S námi budete známi. Baalfilm — mistr náboru“, kterou však mohl používat už jen rok.²⁶⁾ Dne 30. prosince 1949 totiž byla na Baalfilm uvalena národní správa podruhé a byla jí nařízena likvidace. Národním správcem se stal, jako u mnohých dalších filmových společností, JUDr. Karel Myška. Po jeho smrti pak národní správu a likvidaci vykonával úsek Československého státního filmu Hospodářství a správa (od 9. května 1950) a nakonec JUDr. Václav Šefrna (od 28. července 1950). Zestátněná československá kinematografie postupně už od roku 1945 přebírala zaměstnance Baalfilmu, posledním z nich byl v roce 1950 Milan Marušík.²⁷⁾ Dne 21. listopadu roku 1955 byla společnost vymazána z obchodního rejstříku.²⁸⁾

Fond společnosti Baalfilm o rozsahu čtyř kartonů, uložený v Národním filmovém archivu, dosud nebyl adekvátně badatelsky vytěžen. Písemnosti společnosti jsou i přes mnohé skartace v 50. a 60. letech 20. století schopny zprostředkovat ucelený obraz téměř celého období existence a podstatnou část činnosti společnosti. Kromě vcelku dobře dochované organizační, personální a hospodářské agendy (velice zajímavá je např. kniha protokolů o schůzkách společnosti z období let 1941–1946) bude pro potenciálního badatele důležitá především dokumentace jednotlivých zakázek, výroby a distribuce filmů. Její studium, doplněné o informace obsažené ve fondech Archivu České národní banky (Česká průmyslová

banka, Živnostenská banka), může badatele dovést k rozsáhlému seznamu zadavatelů a vyrobených filmů jedné z nejúspěšnějších společností, vyrábějících krátké filmy před zestátněním filmového průmyslu. Badatelsky zajímavý je jistě i osud čínorodého podnikatele Bohuslava Krátkého, který lze na základě dochovaných archiválií dobře zrekonstruovat.

Marcela Týřová

25) SOA Praha, f. KSO, spis sign. A XXXII-196, fol. 25–26, 30.

26) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 120.

27) NFA, f. Baalfilm, inv. č. 122.

28) SOA Praha, f. KSO, spis sign. A XXXII-196, fol. 33–34, 36–37, 39.